

De presentatie van het boek

'Het oog op Lucas-Handelingen: Bijdragen vanuit de Lucaswerkplaats'

Dank

Ik wil mijn verhaaltje graag beginnen met het bedanken van de auteurs die aan dit cahier een bijdrage hebben geleverd, in alfabetische volgorde: Adelbert Denaux, Jos de Heer, Arco den Heijer, Hendrik Hoet, Bart Koet, Ari Troost, Joseph Verheyden, Ruben van Wingerden en Helene Wuhrer [en ondergetekende].

Het is jammer dat twee van hen, Jos Verheyden en Helene Wuhrer, hier vanmiddag niet bij aanwezig kunnen zijn. Jos laat zich verontschuldigen omdat hij vanmiddag naar het ziekenhuis moet, en Helene, omdat ze deze week in Duitsland les moet geven.

Het was een plezier, tenminste zo hebben wij, Bart en ik, dat ervaren om de bijdragen te lezen en die van commentaar te voorzien. De samenwerking verliep over het algemeen prettig, al is er natuurlijk altijd wel een keer een strubbelingetje. Het is de redacteuren er ten slotte om te doen dat er een zo helder consistent en logisch mogelijk, verhaal in het boek terechtkomt.

Ik moet nog meer mensen bedanken. Dat betreft allereerst Bart, maar nu als mederedacteur. Ik wil je bedanken voor de prettige manier waarop we met elkaar hebben gewerkt. Vooral rond het boek, maar ook rond alles wat er omheen kwam kijken. Je reageerde altijd snel, als ik je iets vroeg, zelfs ook toen je op vakantie was. Iemand die ik hier ook graag nog een keer wil noemen, is Ari, want hij was bereid om het hele boek nog eens kritisch door te lopen, om foutjes eruit te halen en op ons Nederlands te letten. We zijn hem daar bijzonder dankbaar voor, want hij deed dat met buitengewone precisie.

Ik moet hier ook iemand noemen die weinigen van jullie zullen kennen, naar ik vermoed: Gerrie Kuiken, een vriendin van mij. Ze heeft mij geholpen bij de afbeelding op de voorkant: Lucas met de stier, een detail van de preekstoel in de Nieuwe Kerk in Amsterdam, om die zo mooi mogelijk naar voren te krijgen. En dat is goed geslaagd. Dat zullen jullie vast met mij eens zijn. Ik ben dan ook zeer tevreden met de voorkant van het boek.

En tot slot moet ik de redactie van Amsterdamse Cahiers bedanken, Klaas Spronk, Joep Dubbink en Willien van Wieringen, die akkoord zijn gegaan met de verschijning van dit boek in de Supplement Series van de Amsterdamse Cahiers, en wel als nummer 21 van deze serie. Ze waren er vandaag graag bij geweest, maar moeten om hun moverende redenen verstek laten gaan.

Het boek

En dan nu het boek zelf. Tien bijdragen treft u daarin. Ik ga u niet alle titels noemen. Dat hoeft ook niet, want die vond u al in de uitnodiging, respectievelijk agenda van de 25ste bijeenkomst van de Lucaswerkplaats:

BART KOET & NICO RIEMERSMA, Wie zeggen de mensen dat Lucas is: Mozaïeksteentjes voor zijn portret vanuit de Lucaswerkplaats, v

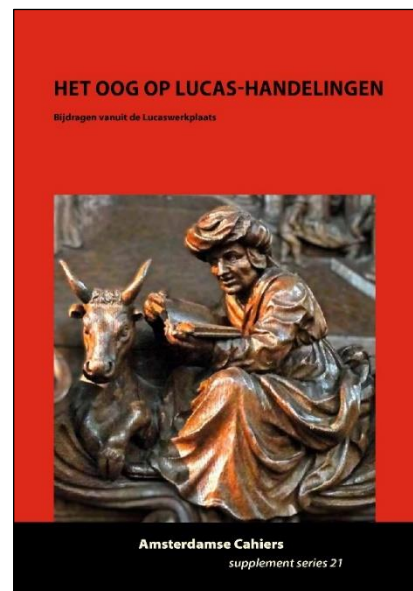
BART KOET, Aan de slag met Lucas: In de werkkamer van de evangelist Lucas, 1

ARI TROOST, 'Wat weerhoudt mij?' Deugd en mannelijkheid in Lucas 1:1-4, Handelingen 23:23-26:32 en 8:26-40, 17

HENDRIK HOET, Broers en broederlijkheid in Lucas-Handelingen, 35

NICO RIEMERSMA, Een vreemdeling die terugkeerde: Samenhang en pointe van Lucas 17:11-19, 45

ARCO DEN HEIJER, Reinheidstaal en doop in Lucas-Handelingen: Verkenning van Lucas 11:37-54, Handelingen 10, 11, 15 en 22:16, 61

- RUBEN VAN WINGERDEN, Kruisdragen in het Lucasevangelie (9:23; 14:27; 23:26), 77
- JOSEPH VERHEYDEN, Spelen met dubbelheid: Samengestelde werkwoorden met herhaling van hetzelfde voorzetsel in Lucas-Handelingen, 87
- HELENE WUHRER, De Geest van God op alle mensen (Hand 2:17-18): Hoe het Joël-citaat in het verdere boek Handelingen wordt uitgewerkt, 99
- ADELBERT DENAUX, Onderscheiding, besluitvorming en receptie in de vroege kerk: De bijeenkomst van Jeruzalem in Handelingen 15 als testcase, 113
- JOS DE HEER, Johannes herleest het Lucasevangelie vrij én getrouw aan de traditie: De herlezing door Johannes van Lucas' verhaal over 'de wonderbaarlijke visvangst' (Luc 5:1-11; Joh 21:1-14) met het oog op de positie van Petrus, 123
- Tekstregister, 141
- Abstracts, 153
- Personalalia, 159

In dit cahier wordt het Lucaaanse dubbelwerk vanuit drie gezichtspunten bekeken: (1) vanuit de auteur, (2) vanuit de tekst en (3) vanuit de lezer.

De auteur

Bij (1) gaat het vooral om de auteur en het gebruik van zijn bronnen. De artikelen van Bart en Jos zijn in dat verband te plaatsen.

- Als het gaat over de bronnen die Lucas heeft gebruikt, dan rekent Bart de Hebreeuwse Bijbel daar ook toe. Hij is altijd scherp, als andere onderzoekers daar weinig tot geen oog voor hebben. In zijn artikel gaat zijn oog vooral uit naar de wijze waarop Lucas met Jesaja is omgegaan. Laat ik er geen misverstand over bestaan, Bart heeft heus oog voor andere bronnen die Lucas heeft gebruikt, waaronder het Marcusevangelie.

- Jos [Verheyden] heeft zich in zijn artikel – hij spreekt zelf van 'a short note' – helemaal gefocust op de wijze waarop Lucas het Marcusevangelie heeft gebruikt. Eerder heeft Neiryneck gewezen op de dualiteit die zo kenmerkend is voor Marcus. Jos sluit op dat onderzoek aan door naar een heel specifiek element te kijken: de samengestelde werkwoorden met herhaling van hetzelfde voorzetsel. Het is 'een eerste kennisgeving van de eerste resultaten van een breder onderzoek', om Jos zelf te citeren.

De tekst

Ik kom bij het tweede punt: de tekst. De artikelen van Rik, Arco, Ruben, Helene, Adelbert en ondergetekende zijn in dat verband te plaatsen. Vier artikelen richten zich op het Lucasevangelie, twee op Handelingen der Apostelen. De meeste artikelen richten zich op een specifiek aspect:

- Zo gaat Rik in op een thema dat hem gedurende langere tijd na aan het hart ligt: dat van de broederschap. Logisch dat je dan kijkt naar de wijze waarop het woord *adelphos* in het dubbelwerk voorkomt.

- Arco is gebiologeerd door de vraag naar de verhouding van Jezus tot de joodse reinheidsvoorschriften. Keert Jezus zich daar nu wel of niet tegen? De teksten die de revue passeren zijn Lucas 11 en Handelingen 10,11,15 en 22.

- In het artikel daarvoor bespreek ik een andere perikoop die reinheidstaal hanteert: het verhaal van de reiniging van tien melaatsen, Lucas 17,11-19, een opmerkelijk wonderverhaal, omdat het hier om de enige groepsgenezing gaat.

- Ruben houdt zich al enige tijd bezig met het thema 'kruisiging'. In zijn artikel gaat het over het thema van het 'kruisdragen' in Lucas. Hij bespreekt de drie teksten die de auteur daaraan wijdt: 9,23; 14,27 en 23,27.

- Twee artikelen gaan over Handelingen, zowel het artikel van Helene als dat van Adelbert. In beide artikelen neemt de uitstorting van de Geest op alle vlees een centrale plaats in. De betekenis daarvan wordt verschillend geduid: Adelbert ziet daarin de geboorte van de kerk, waarna hij vervolgens laat

zien dat het woord 'kerk' een universele en een lokale kant heeft. Voor Helene betekent deze uitstorting van de heilige Geest vooral dat nu iedereen boodschappen van God kan ontvangen. Die boodschappen zijn steeds strikt persoonlijk.

De lezer

Het derde gezichtspunt is dat van de ontvangst van de tekst door de lezer. Maar dan gaat het wel specifiek om de vroegste dan wel eerste lezer.

- Wat Ari in zijn artikel namelijk doet, is niet zozeer kijken naar hoe Lucas zelf het aspect gender aan de orde stelt, maar hoe een Grieks-Romeinse lezer het genderaspect van Lucas hoort. Zijn stelling is dat Lucas-Handelingen volop in het spanningsveld van het dominante Grieks-Romeinse mannelijke waardenpatroon staat. De teksten die hij bespreekt zijn de proloog, Lucas 1,1-14 en Handelingen 23-26 en 8, het verhaal van de ethiopische eunuch.

- Het artikel van Jos [de Heer] valt strikt genomen ook binnen dit perspectief. Johannes heeft de synoptische evangeliën gekend. Je kunt ook zeggen: hij heeft ze gelezen. Bij dit lezen blijft het echter niet. Het Lucasevangelie functioneert voor Johannes vervolgens als een bron die hij gebruikt. De aandacht van Jos ligt vooral op het verhaal van de wonderbare visvangst, met speciale aandacht voor de positie van Petrus.

Het zal u duidelijk zijn dat het cahier tien heel verschillende bijdragen bevat. Ze worden voorafgegaan door een inleidend verhaal van de twee redacteurs, waarin iets verteld wordt van de Lucaswerkplaats, van de verschillende manieren waarop tegen de auteur wordt aangekeken en waarin geëindigd wordt met een overzicht van de verschillende artikelen. In de stijl van de Amsterdamse Cahiers eindigt het cahier met een tekstregister, met Engelstalige samenvattingen en de personalia van de auteurs.

Wij als redacteurs zijn trots om het boek vandaag te presenteren. We overhandigen het eerste exemplaar graag aan de nestor van ons gezelschap, aan Adelbert Denaux.

*Theologische Universiteit Utrecht,
vrijdag 18 oktober 2024
Nico Riemersma*